

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ: ВІД ВИТОКІВ ДО СЬОГОДЕННЯ (1993–2023)

Володимир Андрійович Журавель

Національна академія правових наук України

Харків, Україна

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ – ЗДОБУТКИ 30-РІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОСНОВНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ

Volodymyr A. Zhuravel

National Academy of Legal Sciences of Ukraine

Kharkiv, Ukraine

NATIONAL ACADEMY OF LEGAL SCIENCES OF UKRAINE – ACHIEVEMENTS OF 30 YEARS OF ACTIVITY AND MAIN VECTORS OF DEVELOPMENT

23 липня 2023 р. виповнилося 30 років з дня заснування Національної академії правових наук України, яка зустріла свій ювілей на 515-й день повномасштабної війни проти України.

Майже за третину століття Національна академія правових наук України (далі у назвах установ, звань – НАПрН України) довела свою ефективність та соціальну значущість, є символом становлення й розвитку правової системи незалежної України. Як вища галузева наукова установа Національна академія правових наук України неодноразово демонструвала здатність об'єднувати зусилля науковців у сфері права із різних куточків України та спрямовувати їх на вирішення актуальних і гострих для держави й українського суспільства проблем.

Сьогодні, в умовах повномасштабної військової агресії проти України, Національна академія правових наук України та її наукові установи не залишились осторонь тих викликів, які постали перед нашою державою. Весь науковий потенціал Національної академії правових наук України насамперед зосереджений на вирішенні нагальних проблем, пов'язаних із війною, серед яких нормативно-правове забезпечення сфери національної безпеки та оборони, вдосконалення розслідування воєнних злочинів, запровадження механізму відшкодування шкоди та компенсації збитків, заподіяних збройною агресією РФ; оновлення національ-

ного законодавства та його адаптації до права Європейського Союзу, що зумовлено євроінтеграційним розвитком України та набуттям статусу держави-кандидата на вступ до Європейського Союзу; надання правової підтримки особам, які постраждали внаслідок військової агресії.

Ініціатором створення та президентом-організатором Академії правових наук України був В. Я. Тацій, дійсними членами-засновниками – 17 провідних науковців-правознавців України: Б. М. Бабій, Ф. Г. Бурчак, А. С. Васильєв, Л. К. Воронова, В. Г. Гончаренко, Ю. М. Грошевий, А. П. Закалюк, М. В. Костицький, В. К. Мамутов, А. Й. Рогожин, В. І. Семчик, В. В. Сташис, І. А. Тимченко, В. В. Цветков, М. В. Цвік, Ю. С. Шемшученко, Л. П. Юзьков.

Утворення Академії збіглося у часі з проголошенням незалежності України, позначило рішучий розрив із радянською правовою системою. Фахівці Академії відіграли провідну роль у формуванні наукових засад національної правової системи, забезпечили науковий супровід розроблення та прийняття законодавства незалежної України.

У грудні 1993 р. на загальних зборах Академії президентом Академії правових наук України було обрано В. Я. Тація та затверджено склад президії Академії з розташуванням у м. Харкові.

Указом Президента України від 23 лютого 2010 р. Академії надано статус національної з перейменуванням у «Національну академію правових наук України».

Національна академія правових наук України функціонує на підставі Статуту, прийнятого загальними зборами 26 березня 2021 р. та затвердженого Міністерством юстиції України (наказ № 2019/5 від 4 червня 2021 р.).

Згідно з Указом Президента України № 337/2013 від 19 червня 2013 р. установлено загальну кількість членів Академії – 53 дійсні члени (академіки), 93 члени-кореспонденти. На сьогодні фактична кількість членів Академії становить 129 осіб, з них 45 дійсних членів (академіків), 84 члени-кореспонденти. Також до складу Національної академії правових наук України входять шість іноземних членів – визнаних міжнародною науковою спільнотою науковців: Вільям Еліот Батлер (США), Карл-Герман Кестнер (Німеччина), Томас Давуліс (Литва), Танел Керікмяе (Естонія), Юстин Піскорський (Польща), Саїдов Акмаль Холматович (Узбекистан).

Керівництво Національної академії правових наук України: президент – Володимир Андрійович Журавель, дійсний член (академік) НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, заслужений працівник освіти України; перший віцепрезидент – Олександр Маркович Бандурка, дійсний член (академік) НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України; віцепрезидент – Олександр Васильович Скрипнюк, дійсний член (академік) НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України; головний учений секретар – Євген Анатолійович Гетьман, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор.

У віданні Національної академії правових наук України перебуває сім наукових установ, які об'єднують провідних вчених з усіх регіонів України та відображають головні напрями розвитку національної правової системи на сучасному етапі побудови Української держави: Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права Національної академії правових наук України» (директор – В. Г. Пилипчук, дійсний член (академік) НАПрН України, доктор юридичних наук, професор); Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України (директор – В. С. Батиргарєєва, доктор юридичних наук, професор); Науково-дослідний інститут державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України (директор – С. Г. Серьогіна, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор); Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України (директор – О. Д. Крупчан, дійсний член (академік) НАПрН України, доктор юридичних наук, професор); Науково-дослідний інститут правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України (директор – О. О. Кот, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор); Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України (директор – О. Ф. Дорошенко, кандидат юридичних наук, судовий експерт); Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України (директор – С. В. Глібок, кандидат юридичних наук, доцент).

Наукові установи Національної академії правових наук України є не тільки визнаними лідерами, а й значною мірою унікальними в Україні установами з відповідного наукового профілю. Так, згідно із затвердженням Кабінетом Міністрів України Порядком проведення державної атестації наукових установ від 19 липня 2017 р. № 540 п'ять наукових установ Національної академії правових наук України пройшли атестацію і отримали найвищий (перший) класифікаційний рівень та атестувалися строком на п'ять років. Відповідно до законодавства такі установи є науковими лідерами, що мають високий рівень отриманих результатів діяльності, визнання в Україні та світі. Ще дві наукові установи готуються до проходження державної атестації, проведення якої заплановано на 2024 р.

Науково-координаційну роботу здійснюють три регіональні центри: Донецький регіональний науковий центр НАПрН України, Західний регіональний науковий центр НАПрН України та Південний регіональний науковий центр НАПрН України. З 1994 р. до грудня 2022 р. ще одним структурним підрозділом Національної академії правових наук України був Київський регіональний центр НАПрН України, що забезпечував координацію діяльності наукових установ Академії, навчальних та інших закладів юридичного профілю, дійсних членів (академіків) та членів кореспондентів НАПрН України, які працювали в Київському регіоні.

Донецький регіональний науковий центр НАПрН України створено на підставі постанови президії Національної академії правових наук України від 30 червня

2009 р. № 66/2. Діяльність Донецького регіонального наукового центру НАПрН України, який очолює дійсний член (академік) НАПрН України доктор юридичних наук, професор А. Г. Бобкова, поширюється на Східний регіон України, що включає Донецьку, Дніпропетровську, Запорізьку, Луганську області. З метою здійснення покладених на Донецький регіональний науковий центр завдань у його складі створено Науково-координаційну раду, участь у роботі якої беруть провідні вчені, що здійснюють наукові дослідження, займаються педагогічною діяльністю і працюють у наукових установах і навчальних закладах Східного регіону України.

Західний регіональний науковий центр НАПрН України створено на підставі постанови президії Національної академії правових наук України від 30 червня 2009 р. № 66/2. Його діяльність поширюється на правничі, наукові та освітянські заклади і установи Волинської, Закарпатської, Івано-Франківської, Львівської, Рівненської, Тернопільської, Хмельницької та Чернівецької областей. Очолює Західний регіональний науковий центр НАПрН України член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор В. К. Гришук. При Центрі створено Науково-координаційну раду, до складу якої входить низка провідних науковців-юристів Західного регіону України.

Південний регіональний науковий центр НАПрН України створено відповідно до Указу Президента України № 635/2010 від 27 травня 2010 р. на базі Національного університету «Одеська юридична академія». Його діяльність поширюється на правничі, наукові та освітянські заклади і установи Південного регіону, до складу якого входять Автономна Республіка Крим, Кіровоградська, Миколаївська, Одеська та Херсонська області. Очолює Південний регіональний науковий центр НАПрН України дійсний член (академік) НАПрН України та НАПН України, доктор юридичних наук, професор С. В. Ківалов.

У складі Національної академії правових наук України функціонує п'ять відділень: теорії та історії держави і права (академік-секретар – Н. М. Оніщенко, дійсний член (академік) НАПрН України, доктор юридичних наук, професор); державно-правових наук і міжнародного права (академік-секретар – Ю. Г. Барабаш, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор); цивільно-правових наук (академік-секретар – А. Б. Гриняк, член-кореспондент НАПрН України, доктор юридичних наук, професор); екологічного, господарського та аграрного права (академік-секретар – Ю. С. Шемшученко, дійсний член (академік) НАПрН України, доктор юридичних наук, професор); кримінально-правових наук (академік-секретар – Ю. В. Баулін, дійсний член (академік) НАПрН України, доктор юридичних наук, професор).

Відділення теорії та історії держави і права досліджує методологічні проблеми правової науки, проблеми вдосконалення правового регулювання суспільних відносин, політику правового реформування українського суспільства, праворозуміння та верховенства права, забезпечення прав людини і громадянина, станов-

лення й розвитку Української держави і українського права. До складу відділення входять 24 дійсні члени (академіки) та члени-кореспонденти, а також три іноземні члени НАПрН України.

Відділення державно-правових наук і міжнародного права здійснює дослідження з таких основних проблем: становлення конституціоналізму в Україні, формування правової держави та народовладдя, захист конституційного ладу, конституційних основ національної безпеки України, функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, українського парламентаризму, формування громадянського суспільства, виборчої системи та виборчого права, правове регулювання у сфері публічних фінансів, інформаційної безпеки. Відділення об'єднує 28 дійсних членів (академіків) та членів-кореспондентів, а також два іноземні члени НАПрН України.

Відділення цивільно-правових наук досліджує проблеми цивільного, сімейного, житлового, трудового права, права соціального забезпечення, права інтелектуальної власності, міжнародного права, системності цивільного права і співвідношення приватного та публічного права, рекодифікації цивільного законодавства, вдосконалення житлового, трудового, сімейного законодавства та практики його застосування в умовах європейської інтеграції, правового регулювання особистих немайнових і майнових прав фізичних і юридичних осіб, підприємництва в умовах ринкової економіки, особистих немайнових і майнових прав у родині, цивільного процесуального права, нотаріату та міжнародного комерційного арбітражу, проблем трудового і цивільного процесуального права. До складу відділення входить 26 дійсних членів (академіків) та членів-кореспондентів.

Відділення екологічного, господарського та аграрного права проводить дослідження з таких основних напрямів: сучасний стан та перспективи розвитку екологічного, господарського, аграрного й земельного права в умовах євроінтеграції, проблеми раціонального використання природних ресурсів та охорони навколишнього природного середовища, еволюція наукових доктрин екологічного права й права екологічної та ядерної безпеки, правове регулювання контролю та моніторингу в галузі охорони довкілля, правове регулювання екологічної безпеки, правове забезпечення розвитку екологічного підприємництва, доктрина права власності на землю в Україні й формування регульованого ринку земель сільськогосподарського призначення, господарсько-правові засоби забезпечення розвитку відносин публічно-правового партнерства. До складу відділення входить 21 дійсний член (академік) та член-кореспондент.

Відділення кримінально-правових наук проводить дослідження проблем удосконалення кримінального законодавства, приведення його у відповідність до міжнародних зобов'язань України, вдосконалення практики застосування чинного кримінального законодавства, теоретичних та прикладних засад, запобігання злочинності, реформування органів кримінальної юстиції України в умовах європейської інтеграції, теоретичних засад забезпечення якості кримінального про-

цесуального закону та питань вдосконалення кримінального процесуального законодавства України, проблем розслідування воєнних злочинів, колабораційної діяльності, злочинів у сфері економічних відносин, проблем теорії кримінально-виконавчого права, проблем імплементації міжнародних стандартів у діяльність органів та установ виконання покарань, питань реформування кримінально-виконавчої системи країни, використання інновацій у боротьбі зі злочинністю й теоретичних і прикладних проблем криміналістичного та судово-експертного забезпечення діяльності органів досудового розслідування. До складу відділення входить 30 дійсних членів (академіків) та членів-кореспондентів, а також 1 іноземний член НАПрН України.

Протягом 2022–2023 рр. здійснювалися заходи, спрямовані на реорганізацію Національної академії правових наук України на виконання Розпорядження Кабінету Міністрів України № 911-р від 4 серпня 2021 р. Зокрема, з метою скорочення адміністративного апарату з подальшим збільшенням саме наукових працівників Київський регіональний центр НАПрН України як частину президії Національної академії правових наук України перетворено в наукову установу. Таке рішення дало змогу на третину скоротити управлінський апарат, збільшити кількість науковців та ефективніше використовувати бюджетні кошти.

У грудні 2022 р. із метою актуалізації проведення комплексних фундаментальних і прикладних досліджень Київський регіональний центр перейменовано в Науково-дослідний інститут правотворчості та науково-правових експертиз. Також Науково-дослідний інститут інформатики і права реорганізовано в Державну наукову установу «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України». Цей крок став логічним продовженням розвитку наукових досліджень інституту, який значно підсилюється останніми роками. Інститут на сьогодні є провідною науковою установою в Україні, яка в умовах військової агресії опікується питаннями розвитку права національної безпеки та військового права.

Нагальними постають завдання щодо прийняття і впровадження низки організаційних заходів, спрямованих на підвищення ефективності діяльності президії Національної академії правових наук України, зокрема:

а) перетворення президії з виключно керівного органу в робочий орган із надання сервісних послуг членам Національної академії правових наук України та її науковим установам;

б) пошук максимального консенсусу у вирішенні питань, що розглядаються на засіданнях президії;

в) забезпечення збалансованого розподілу повноважень та сфер відповідальності між членами президії, більш широке їх залучення до розроблення проєктів рішень, що приймаються на засіданнях;

г) оптимізація кадрового складу президії, включення представників усіх регіонів, вдосконалення інституту радників президії, можливе включення до складу

президії докторів юридичних наук, що працюють у наукових установах на постійній основі;

д) збільшення кількості засідань президії (як можливий варіант – щомісяця) із широким обговоренням питань, що розглядаються;

е) відновлення практики заслуховування доповідей про стан та перспективи розвитку тієї чи іншої галузі права з визначенням пріоритетних напрямів наукових досліджень, що стануть своєрідними орієнтирами для обрання тематики фундаментальних досліджень наукових установ Національної академії правових наук України.

Здійснюється реформування й апарату президії Національної академії правових наук України. Так, з метою забезпечення ефективного виконання функцій структурними підрозділами апарату президії Національної академії правових наук України рішенням президії вдосконалено його організаційну структуру. Зокрема, Управління планування і координації правових досліджень в Україні перейменовано в Управління стратегічного розвитку Національної академії правових наук України, до складу якого увійшли чотири окремі структурні підрозділи – відділ планування та координації науково-правових досліджень, відділ науково-організаційного забезпечення взаємодії з органами державної влади та громадськістю, відділ науково-організаційного забезпечення діяльності президії, відділень та наукових установ і сектор поширення інформації та наукового забезпечення видавничої діяльності.

Управління стратегічного розвитку Національної академії правових наук України виступає основним науковим та науково-організаційним підрозділом апарату президії Національної академії правових наук України. Завданнями цього підрозділу є: забезпечення планування та координації наукових досліджень, що здійснюються в наукових установах Національної академії правових наук України; розроблення стратегічних напрямів розвитку Національної академії правових наук України та її структурних підрозділів, підготовка пріоритетних напрямів наукових досліджень у галузі держави і права; встановлення та підтримка зв'язків з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, судовими та правоохоронними органами, національними академіями наук України, іноземними і національними науковими установами та закладами вищої освіти; науково-організаційне забезпечення діяльності загальних зборів, президії, відділень та наукових установ Національної академії правових наук України; поширення інформації про діяльність Національної академії правових наук України та наукових установ, наукове забезпечення видавничої діяльності.

Заслуговують на увагу й пропозиції щодо формування поряд із Південним та Західним регіональними науковими центрами інших, зокрема Східного (м. Харків, Донецька, Дніпропетровська, Луганська, Полтавська, Сумська, Харківська області) та Північного (м. Київ, Вінницька, Житомирська, Київська, Черкаська, Чернігівська області). Також є пропозиції передбачити можливість створення На-

уково-координаційних рад регіональних наукових центрів із залученням до їх складу членів Академії, вчених наукових установ та закладів вищої освіти юридичного профілю, представників органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

До 2023 р. структурним підрозділом Національної академії правових наук України було видавництво «Право», створене згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 321 від 18 травня 1994 р. та постановою президії Національної академії правових наук України № 7/3 від 14 квітня 1996 р. Зусиллями видавництва видавалася наукова, навчальна, довідкова література з правової тематики, підготовлена провідними юристами України, академіками та членами-кореспондентами НАПрН України, що забезпечувало потреби в юридичній літературі навчальних закладів та наукових установ, правоохоронних та судових органів, а також юристів-практиків. Видавництво здійснювало випуск фахових збірників наукових праць: «Вісник Національної академії правових наук України», «Питання боротьби зі злочинністю», «Державне будівництво та місцеве самоврядування», «Економічна теорія та право», «Філософія. Філософія права. Політологія. Соціологія».

У 2023 р. наукові установи Національної академії правових наук України проводять фундаментальні дослідження за 35 науковими темами, які оптимально розподілені з огляду на спеціалізацію установ та їх наявний науковий потенціал, найбільш актуальні проблеми держави і права. Тематика фундаментальних досліджень на 2023 р. сформована з урахуванням положень Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні», виходячи з проекту Плану відновлення України, Плану пріоритетних дій Уряду, указів Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» та «Про Національну стратегію у сфері прав людини», Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом в контексті набуття Україною статусу держави-кандидата на вступ до ЄС, інших важливих стратегічних документів держави. Всі теми фундаментальних досліджень пройшли експертизу в Національній академії наук України та отримані висновки щодо їх актуальності. Наукові результати знаходять впровадження у практику. На їх основі розробляються проекти важливих законів та інших нормативно-правових актів.

Основними завданнями Національної академії правових наук України та її наукових установ у 2023 р. є підготовка пріоритетних законопроектів та змін до чинного законодавства, науково-правових висновків, проведення актуальних наукових заходів для вирішення невідкладних питань в умовах війни та післявоєнного відновлення України, здійснення фундаментальних наукових досліджень, визначальними напрямками яких є:

- нормативно-правове забезпечення сфери національної безпеки і оборони;
- адаптація законодавства України до права Європейського Союзу відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (євроінтеграційний напрям);

- розроблення й упровадження механізму відшкодування шкоди та компенсації збитків, заподіяних громадянам України, юридичним особам, державі України, її природним об'єктам збройною агресією російської федерації;
- вдосконалення розслідування воєнних злочинів, злочину геноциду, колабораційної та корупційної діяльності;
- правове забезпечення відновлення економіки України в післявоєнний період.

Ці напрями враховують рекомендації Міністерства освіти і науки України та Міністерства фінансів України щодо виконання досліджень, спрямованих на створення новітньої конкурентоспроможної науково-технічної продукції, актуальної в умовах воєнного стану та європейської інтеграції України.

Крім того, Національна академія правових наук України погодила з Міністерством оборони України та Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості України тематику фундаментальних досліджень наукових установ Академії, які виконуються в 2023 р. за рахунок коштів державного бюджету, із змістовним обґрунтуванням доцільності їх продовження в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення країни. Від зазначених міністерств надійшли відповідні погодження щодо актуальності всіх фундаментальних наукових досліджень, що проводяться науковими установами Національної академії правових наук України.

Отже, тематику фундаментальних досліджень наукових установ Національної академії правових наук України визначено з урахуванням викликів і потреб воєнного стану та післявоєнного відновлення України, наявності наукового доробку і кадрового потенціалу, а критеріями ефективності виступають наявні результати, що мають практичну сферу реалізації і затребуваність із боку держави.

Водночас існує потреба в оптимізації процедури відбору тематики фундаментальних досліджень, створенні незалежних конкурсних комісій для оцінювання актуальності й доцільності запропонованих тем досліджень, проведення їх обговорення із залученням членів профільних відділень Національної академії правових наук України. Успішне виконання цього завдання передбачає посилення ролі та значущості відділень Академії, перетворення їх у продуктивний структурний підрозділ, що визначає актуальні, перспективні напрями фундаментальних і прикладних наукових досліджень у певній галузі юридичних знань та впливає на ефективність діяльності наукових установ. Зазначене можливе шляхом:

а) визначення відділеннями Національної академії правових наук України пріоритетних напрямів розвитку галузей правової науки, які виступатимуть орієнтирами для наукових установ щодо обрання тематики наукових фундаментальних досліджень;

б) обов'язкового включення членів відділень Національної академії правових наук України до складу вчених рад профільних наукових установ;

в) обговорення і попереднього схвалення відділеннями тематики заявлених фундаментальних наукових досліджень;

г) скорочення строків виконання фундаментальних наукових досліджень до трьох років, прикладних – до двох років.

Нагальним також є поступове зменшення кількості фундаментальних наукових досліджень і відповідно збільшення частки прикладних наукових досліджень, а також активізація участі в наукових дослідженнях з окремих цільових державних програм.

Оптимізація фундаментальних наукових досліджень передбачає потребу у розв'язанні певних організаційно-управлінських проблем. Зокрема, постає необхідність ініціювання перед Міністерством освіти і науки України питання щодо зміни підходів до визначення критеріїв оцінювання при проведенні державної атестації наукових установ юридичного профілю, а саме: впровадження окремих кількісних показників (балів) за підготовку законопроектів та інших нормативно-правових актів, надання науково-правових висновків на звернення комітетів Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Конституційного Суду України, Верховного Суду, інших державних, судових та правоохоронних органів.

Поглиблюється співпраця з органами державної влади, результатом якої є науковий супровід розпочатих реформ, незалежна експертиза проектів нормативних актів, надання науково-правових висновків. На виконання покладених завдань Національна академія правових наук України тісно співпрацює з Офісом Президента України, комітетами Верховної Ради України, Кабінетом Міністрів України та міністерствами, Верховним Судом, Вищою радою правосуддя, Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, Конституційним Судом України, Службою безпеки України, Національним антикорупційним бюро, Державним бюро розслідувань, іншими державними органами, провідними закладами вищої освіти та науковими установами.

Дійсні члени (академіки) та члени-кореспонденти НАПрН України є народними депутатами України – Р. О. Стефанчук, О. Л. Копиленко, судьями Конституційного Суду України – С. П. Головатий, В. В. Городовенко, В. П. Колісник, В. В. Лемак, О. В. Петришин, судьями Верховного Суду – С. О. Погрібний, С. Г. Стеценко, В. Ю. Уркевич, членом Вищої ради правосуддя – Д. В. Лук'янов. До складу Національної ради України з питань розвитку науки і технологій входить президент Національної академії правових наук України В. А. Журавель, до Науково-методичної ради при Генеральній прокуратурі України – В. П. Тихий. Члени Національної академії правових наук України входять до науково-консультативних рад та робочих груп із реформування законодавства, які діють при Президенті України, комітетах Верховної Ради України, Кабінеті Міністрів України, вищих судових та правоохоронних інстанціях, беруть активну участь у діяльності робочих груп із розроблення найважливіших законопроектів. Так, у складі Комісії з питань правової реформи, утвореної Указом Президента України від

7 серпня 2019 р., працюють за різними її напрямками 15 дійсних членів (академіків) та членів-кореспондентів НАПрН України.

Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 30 грудня 2021 р. № 502 утворено Науково-консультативну раду при Голові Верховної Ради України, яка є консультативно-дорадчим органом, що функціонує для залучення висококваліфікованих фахівців у сфері права до законопроектної роботи, підготовки наукових висновків із питань діяльності Верховної Ради України, які потребують наукового забезпечення. До складу науково-консультативної ради увійшло 47 дійсних членів (академіків) та членів-кореспондентів НАПрН України.

Нагальним завданням Національної академії правових наук України є підвищення якості національного законодавства, його адаптація до стандартів Європейського Союзу, створення законодавчих передумов для інноваційного розвитку та національної безпеки, удосконалення методики фіксації воєнних злочинів, реалізації принципу верховенства права та захисту прав людини. Наразі фахівці Національної академії правових наук України входять до складу робочих груп із розроблення змін до Конституції України, підготовки нової редакції Кримінального кодексу України, рекодифікації Цивільного кодексу України, розроблення законодавства з проведення адміністративно-територіальної реформи.

Наукові установи та члени Національної академії правових наук України працюють над вирішенням найбільш важливих для подальшого розвитку правової системи України питань. Так, протягом 2022 р. наукові установи Національної академії правових наук України підготували для Верховної Ради України понад 150 науково-правових висновків. Найбільшими нашими замовниками є Комітет з питань освіти, науки та інновацій та Комітет з питань правоохоронної діяльності. Члени та співробітники Національної академії правових наук України взяли участь у розробленні й експертизі більш як 300 проєктів законів та інших нормативно-правових актів.

Серед найбільш важливих законопроектів, участь у підготовці яких взяли члени та наукові установи Національної академії правових наук України, слід виокремити такі:

- «Про забезпечення прав і свобод та правовий режим на тимчасово окупованій території України»;
- «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією російської федерації»;
- «Про відшкодування шкоди, завданої потерпілому внаслідок збройної агресії російської федерації»;
- «Про захист інтересів осіб у сфері інтелектуальної власності у період дії воєнного стану»;
- «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» та багато інших.

Останніми роками науковці Національної академії правових наук України працювали в багатьох робочих групах щодо продовження правових реформ та розроблення нових законів. Так, за ініціативою Голови Верховної Ради України, дійсного члена (академіка) НАПрН України Р. О. Стефанчука підготовлений та прийнятий за основу абсолютно новий і вкрай необхідний для нашої правової системи Закон України «Про правотворчу діяльність», який уперше системно врегулює відносини, пов'язані з плануванням правотворчої діяльності, розробленням, прийняттям, застосуванням нормативно-правових актів та правовим моніторингом.

Помітною складовою роботи Національної академії правових наук України є науково-експертне супроводження діяльності Конституційного Суду України та Верховного Суду, для яких упродовж минулого року підготовлено понад 70 висновків із найбільш складних питань правозастосування. За запитом центральних та місцевих органів державної влади, органів місцевого самоврядування, вищих судових та правоохоронних органів, громадських організацій працівниками апарату президії Національної академії правових наук України підготовлено та направлено суб'єктам звернення майже 200 відповідей.

Принагідно слід звернути увагу на необхідність оптимізації ще одного напрямку діяльності Національної академії правових наук України, зокрема:

- залучення вчених-правників до нормотворчої діяльності, входження науковців Національної академії правових наук України до складу науково-експертних рад та інших дорадчих органів при комітетах Верховної Ради України, окремих міністерств тощо;

- запровадження практики підготовки й подання на розгляд центральних органів виконавчої влади експертно-аналітичних та моніторингових доповідей за напрямками забезпечення верховенства права та адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу;

- розроблення більш дієвого механізму впровадження результатів наукової діяльності в законотворчу діяльність, зокрема щодо активізації участі науковців Національної академії правових наук України у підготовці й проведенні парламентських та комітетських слухань з питань розвитку галузевого законодавства, розгляду окремих законопроектів;

- ініціювання питання щодо включення представника Національної академії правових наук України до складу Ради національної безпеки і оборони України та можливості створення Ради з питань науково-правової політики при Раді національної безпеки і оборони України.

Важливим напрямом діяльності Національної академії правових наук України є співпраця з науковими установами та закладами вищої освіти України. Так, у грудні 2022 р. уперше підписано Програму спільної діяльності Національної академії наук України та Національної академії правових наук України на 2023–2025 роки. Програма передбачає проведення спільних науково-практичних за-

ходів, виконання науково-дослідних робіт, підготовку наукових і навчальних видань, діяльність із популяризації науки тощо. Першочерговим орієнтиром при формуванні Програми були заходи, що є найбільш актуальними в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України, й такі, що спрямовані на зменшення негативних наслідків військових дій. Реалізація такої програми буде лише початком стабільної та плідної співпраці з Національною академією наук України та галузевими академіями наук. Наразі готується до підписання Програми спільної діяльності Національної академії правових наук України та Національної академії педагогічних наук України на 2024–2026 роки.

У березні 2022 р. Національна академія правових наук України спільно з Державним вищим навчальним закладом «Ужгородський національний університет» створили «Центр правової підтримки осіб, постраждалих внаслідок військового вторгнення». Діяльність «Центру» здійснюється на громадських засадах, без залучення коштів із державного бюджету. «Центром» організовано та проведено низку наукових заходів, присвячених, зокрема: правовому статусу громадян України, що постраждали внаслідок військового вторгнення; гуманітарним викликам для України в умовах воєнного стану та їх правовому вирішенню; правовому регулюванню релокації бізнесу в умовах воєнного стану; новаціям у різних галузях права, які виникли внаслідок повномасштабної військової агресії.

«Центр» безперервно проводить роботу, що спрямована на здійснення безоплатного юридичного консультування громадян, внутрішньо переміщених осіб, волонтерів та всіх, хто наразі потребує юридичної допомоги, саме тому організація роботи зі зверненнями громадян та якість наданих послуг є одним із пріоритетних напрямів його діяльності. Ключовими серед показників ефективної роботи «Центру правової підтримки осіб, постраждалих внаслідок військового вторгнення», є аналіз змісту та кількості звернень громадян від початку його роботи (приблизно 20–30 звернень на день) та статистики позитивно вирішених звернень, що становить понад 75% від їх загальної кількості.

27 липня 2023 р. під час зустрічі керівництва Національної академії правових наук України та Національної академії Служби безпеки України було підписано Меморандум про співпрацю, метою якого є консолідація зусиль щодо нормотворчої, наукової, освітянської та видавничої діяльності цих інституцій.

Національна академія правових наук України здійснює діяльність і у сфері євроінтеграції, серед здобутків і напрямів цієї діяльності слід назвати такі:

- визначення євроінтеграційного вектору як одного з пріоритетних напрямів наукових досліджень фундаментальних тем у 2023–2024 рр. президією Національної академії правових наук України;
- підписання Меморандуму про взаємодію Національної академії правових наук України і Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції, який передбачає активне залучення вчених Національної академії правових наук України до робіт, пов'язаних із адаптацією українського законодавства

до стандартів *aquis communautaire*, а також до міжнародних програм та проєктів, спрямованих на забезпечення виконання завдань у сферах європейської та євроатлантичної інтеграції (для реалізації євроінтеграційного напрямку);

- опрацювання науковими установами Національної академії правових наук України Переліку актів права Європейського Союзу, які потрібно імплементувати відповідно до Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію та надання пропозиції до проєктів нормативно-правових актів України, розроблення та прийняття яких є необхідною умовою для повної реалізації Плану на виконання зазначеного Меморандуму;

- спрямування відповідних пропозицій до відповідальних за прийняття таких актів органів державної влади;

- спрямованість більшості тем, досліджуваних у наукових установах Національної академії правових наук України, на вивчення тенденцій розвитку національного законодавства під впливом євроінтеграційних процесів в Україні, імплементації положень європейського законодавства, встановлення напрямів адаптації та гармонізації законодавства України до законодавства країн Європейського Союзу, визначення шляхів та методів удосконалення чинного законодавства з позицій практики застосування окремих нормативних положень законодавчих актів права країн Європейського Союзу;

- втілення у проєкти нормативно-правових актів, спрямованих на прискорення євроінтеграційних процесів в Україні, результатів фундаментальних досліджень;

- продовження роботи науковими установами Національної академії правових наук України над підготовкою монографічних досліджень, присвячених проблемам гармонізації та адаптації законодавства України до законодавства країн Європейського Союзу;

- активна участь вчених Національної академії правових наук України в організації та проведенні наукових заходів (конференцій, симпозіумів, круглих столів, вебінарів) із питань євроінтеграції, результатом яких є підготовка рекомендацій щодо удосконалення чинного законодавства України та його наближення до актів права Європейського Союзу;

- участь у спільних проєктах із провідними освітніми та науковими центрами країн Європи (робота, спрямована на підготовку проведення спільно з Цюрихським університетом, найбільшим у Швейцарії, серії наукових заходів із питань модернізації правової системи України в перехідний (післявоєнний) період для обміну досвідом із європейськими країнами);

- активна співпраця Національної академії правових наук України з міжнародною науковою спільнотою шляхом проведення спільних наукових досліджень, запрошення для участі в наукових заходах іноземних учених, взяття участі вітчизняних науковців у зарубіжних наукових конференціях тощо, співпраці та обміну інформацією з міжнародними й іноземними структурами;

– підтримання творчих зв'язків з Офісом Ради Європи в Україні, Фондом народонаселення ООН, ОБСЄ, Європейським центром космічного права Європейського космічного агентства European Centre for Space Law ESA, Міжнародною громадською організацією «Асоціація милосердя «Еммануїл»» (США), Міжнародною організацією «Ла-Страда Україна», Громадською організацією українців у Словаччині «SME SPOLU», Міжнародним Центром юридичного захисту прав людини «Interrights» (Велика Британія) та ін.;

– входження провідних вчених Національної академії правових наук України до складу редакційних колегій і наукових рад 35 іноземних наукових видань Австрії, Греції, Латвії, Литви, Естонії, Польщі, Румунії, Словаччини, Хорватії;

– грантова підтримка візитів молодих українських учених на стажування.

Національна академія правових наук України та її наукові установи під час воєнного стану систематично проводять наукові заходи з актуальних питань розвитку правової системи за сучасних умов. Зокрема, 12 квітня 2022 р. Національною академією правових наук України спільно з Конституційним Судом України, Національною школою суддів України, «Центром правової підтримки осіб, постраждалих внаслідок військового вторгнення» Національної академії правових наук України організовано та проведено круглий стіл «Здійснення правосуддя в умовах воєнного стану: конституційно-правовий вимір», за результатами якого підготовлено практичні напрацювання та рекомендації.

29 квітня 2022 р. відбулося проведення вебінару на тему: «Особливості реалізації правового статусу публічних службовців в Україні в період дії правового режиму воєнного стану».

26 травня 2022 р. Київський регіональний центр НАПрН України спільно з Генеральним штабом Збройних Сил України провів круглий стіл «Стан розгляду справ з військових злочинів судами першої інстанції».

24–25 червня 2022 р. Національною академією правових наук України за підтримки Координатора проєктів ОБСЄ в Україні організовано та проведено круглий стіл «Конституційне право в умовах воєнного часу». Участь у роботі круглого столу взяли судді Конституційного Суду України, науковці та науково-педагогічні працівники наукових установ і закладів вищої освіти України. Із вітальним словом до учасників круглого столу звернувся Генрік Вілладсен, Координатор проєктів ОБСЄ в Україні, посол.

10 листопада 2022 р. Національна академія правових наук України, Київський регіональний центр НАПрН України, Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України спільно з Національною академією внутрішніх справ, Всеукраїнським громадським об'єднанням «Пенітенціарна асоціація України» провели міжнародну науково-практичну конференцію «Актуальні проблеми нормативно-правового визначення статусу військовополонених».

22 листопада 2022 р. Київський регіональний центр НАПрН України разом із Навчально-науковим інститутом журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національною асоціацією дослідників Голодомору-геноциду українців, Науково-дослідним інститутом вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, Каліфорнійським державним університетом та ще 18 установами організував і провів міжнародну наукову конференцію «Диктатори ХХ – ХХІ століть: тоталітарні режими та наслідки для суспільства», присвячену 90-им роковинам пам'яті жертв Голодомору-геноциду українців, вчиненого комуністичним тоталітарним режимом. Основною темою обговорень конференції були тоталітарні режими та наслідки для демократичного світу, а також проблематика зв'язку між психічним здоров'ям диктатора та утворенням тоталітарних режимів.

1 грудня 2022 р. «Центром правової підтримки осіб, постраждалих внаслідок військового вторгнення» Національної академії правових наук України та Державним вищим навчальним закладом «Ужгородський національний університет» організовано й проведено вебінар на тему: «Як правильно документувати воєнні злочини» в рамках правоосвітньої програми Docudays UA, до якого долучилися педагоги, представники Центру, Регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Закарпатській області та Ужгородського місцевого центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, «Центру дослідження права війни» Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет», представники адвокатської спільноти, студенти.

20 грудня 2022 р. Державна наукова установа «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України» разом із Міністерством оборони України, Апаратом Верховної Ради України, Апаратом Урядової уповноваженої з питань гендерної політики, Секцією права національної безпеки та військового права НАПрН України виступила співорганізатором масштабної міжнародної науково-практичної конференції «Організаційно-правові засади участі Збройних Сил України у вирішенні завдань розслідування воєнних злочинів та інших порушень міжнародного гуманітарного права під час збройної агресії російської федерації проти України».

23 грудня 2022 р. «Центром правової підтримки осіб, постраждалих внаслідок військового вторгнення» Національної академії правових наук України та Державним вищим навчальним закладом «Ужгородський національний університет» проведено науково-практичний семінар на тему: «Визнання правового статусу учасника бойових дій в умовах воєнного стану», в якому взяли участь військовослужбовці та ветерани Збройних Сил України, громадські, волонтерські та благодійні організації, внутрішньо переміщені особи, правники та науковці.

27 грудня 2022 р. між Національною академією правових наук України та Національною службою посередництва і примирення було укладено Меморандум про співпрацю. Метою Меморандуму є консолідація зусиль сторін, яка спрямо-

вана на створення умов для розвитку взаємовигідного співробітництва з питань забезпечення розвитку правової науки, проведення спільних наукових досліджень, а також практичних заходів, розроблення пропозицій щодо вдосконалення законодавства України та його адаптації до законодавства Європейського Союзу.

17 лютого 2023 р. відбулося експертне обговорення проблематики «Право війни як актуальна правова категорія, зумовлена сучасними викликами збройної агресії російської федерації проти України». Організаторами заходу виступили: Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», «Центр правової підтримки осіб, постраждалих внаслідок військового вторгнення» Національної академії правових наук України та Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет», «Центр дослідження права війни» Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет».

22 лютого 2023 р. на базі Науково-дослідного інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України спільно із Національною академією внутрішніх справ було організовано та проведено міжвідомчий науково-практичний круглий стіл «Порушення законів і звичаїв війни: актуальні проблеми теорії, практики та правового регулювання». Цей захід сприяв обговоренню актуальних науково-теоретичних проблем правового регулювання та питань застосування норм національного й міжнародного законодавства у сфері розслідування злочинів під час війни.

28 березня 2023 р. науковці Національної академії правових наук України долучилися до роботи міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток України в умовах мілітарного впливу: соціально-правові, економічні та екологічні аспекти». Співорганізаторами наукового заходу виступили Національна академія наук України, Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова НАН України», Центр перспективних досліджень і співробітництва з прав людини в сфері економіки, Відділення теорії та історії держави і права НАПрН України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Донецький науковий центр НАН України та МОН України, Ресурсний центр з питань бізнесу та прав людини (Велика Британія) та ін.

31 березня 2023 р. у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова відбулася VI Міжнародна науково-практична конференція «Правові засади організації та здійснення публічної влади», присвячена 85-річчю від дня народження доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника Національної академії правових наук України, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова. Співорганізаторами конференції виступили Конституційний Суд України, Національна академія правових наук України, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, Євразійська асоціація правничих шкіл та правників.

31 березня 2023 р. на базі Науково-дослідного інституту правотворчості та науково-правових експертиз НАПрН України спільно із Національною асоціацією дослідників Голодомору-геноциду українців та за сприяння Верховної Ради України відбувся Національний круглий стіл «Геноцид української нації: збройна агресія росії проти України», присвячений річниці звільнення Київщини від російських окупантів.

8 квітня 2023 р. відбулося підписання Меморандуму про співпрацю між Вищою радою правосуддя та Національною академією правових наук України. Предметом Меморандуму є співпраця, обмін інформацією та досвідом на основі наукового партнерства у форматі підготовки та реалізації спільних національних та міжнародних, наукових та практичних заходів, проєктів, програм, які сприятимуть ефективній роботі Вищої ради правосуддя, підвищенню авторитету правосуддя. Сторони консолідуватимуть зусилля, координуватимуть діяльність у процесі проведення наукових досліджень, спрямованих на вдосконалення нормативно-правового регулювання у сфері правосуддя. Також організовуватимуть спільні заходи (конференції, семінари, круглі столи, зустрічі тощо), спрямовані на підвищення рівня правової поінформованості громадян щодо стану сфери правосуддя.

9 червня 2023 р. у м. Києві відбулися загальні збори Національної академії правових наук України. Участь у роботі зборів взяли Голова Верховної Ради України, дійсний член (академік) НАПрН України Р. О. Стефанчук, віцепрезидент Національної академії наук України С. І. Пирожков, президент Національної академії педагогічних наук України В. Г. Кремень, народний депутат України Ю. М. Гришина, члени та делегати наукових установ Національної академії правових наук України.

За результатами таємного голосування В. В. Медведчука одностайно було позбавлено статусу академіка НАПрН України за державну зраду, антиукраїнську позицію та пособництво агресору, що завдали значної шкоди авторитетові Академії. Відбулося обрання керівного складу, членів президії та затвердження академіків-секретарів відділень Національної академії правових наук України.

23 червня 2023 р. на базі Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого з нагоди Дня державної служби відбувся Всеукраїнський круглий стіл «Публічна служба: нова архітектура та стратегії для деокупованих територій». Національна академія правових наук України виступила співорганізатором заходу разом із Національним агентством України з питань державної служби, Вищою школою публічного управління, Національним юридичним університетом імені Ярослава Мудрого, Запорізьким національним університетом, Навчально-науковим інститутом права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Донецьким державним університетом внутрішніх справ, Одеським державним університетом внутрішніх справ, Громадською мережею публічного права та адміністрації UPLAN та Асоціацією фахівців адміністративного права.

27 червня 2023 р. в офісі Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини відбулася робоча зустріч, у ході якої було обговорено стан реалізації спільних заходів діяльності, до яких залучалися науковці Національної академії правових наук України, зокрема щодо участі в експертних та консультативних радах, створених при Уповноваженому, моніторингу та аналізу здійснення функцій Національного превентивного механізму, проведення спільних науково-практичних заходів, надання науково-практичної підтримки (висновків, пропозицій) та наукового супроводу ініціатив Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

6 липня 2023 р. відбулася Шоста міжнародна науково-практична конференція «Адміністративна юстиція в Україні: проблеми теорії та практики. Соціальні права. Виклики воєнного часу», ініціатором якої виступив Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду у співпраці з Національною академією правових наук України та Інститутом держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, а також міжнародними партнерами: проектом Ради Європи «Посилення судових та позасудових засобів захисту прав осіб, постраждалих від війни в Україні», проектом ЄС «Право-Justice», Німецьким фондом міжнародного правового співробітництва (IRZ).

Співробітники наукових установ та члени Національної академії правових наук України у взаємодії з Управлінням правового забезпечення Генерального Штабу Збройних Сил України, Головним юридичним управлінням Апарату Верховної Ради України та представниками профільних комітетів Верховної Ради України забезпечують науково-правовий супровід законопроектної роботи в умовах воєнного стану.

За дорученням Голови Верховної Ради України науковцями Національної академії правових наук України проводяться ґрунтовні аналітичні дослідження законодавчих актів, прийнятих після введення воєнного стану в Україні, з урахуванням сфер його застосування.

Крім того, здійснено наукове опрацювання та надано пропозиції щодо:

– проєктів законів України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення організаційно-правових засад розвідувальної та контррозвідувальної діяльності», «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів», «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення стабільності системи гарантування вкладів фізичних осіб»;

– внесення змін до законів України «Про Збройні Сили України», «Про Службу безпеки України», «Про розвідку», «Про контррозвідувальну діяльність», «Про оперативно-розшукову діяльність».

Комітетом Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони та розвідки взято за основу положення підготовленої фахівцями України Стратегії формування, організації та діяльності системи військової юстиції України.

Науковці Національної академії правових наук України брали активну участь у підготовці комплексного аналізу ситуації й розробленні пропозицій до Плану відновлення та розвитку України в межах ініціативи United 24 та є учасниками численних робочих груп Національної Ради з відновлення України від наслідків війни.

У вересні 2023 р. заплановано проведення VII Харківського міжнародного юридичного форуму, де Національна академія правових наук України виступає одним зі співорганізаторів. Уперше цей форум було проведено у жовтні 2017 р. і в подальшому він став щорічним унікальним майданчиком для відкритого діалогу між політиками, юристами, науковцями, громадськими лідерами та студентською молоддю. Щороку понад 500 учасників із більш як 20 країн світу обговорюють найактуальніші проблеми українського та міжнародного права в умовах глобалізації в ході панельних дискусій, круглих столів, семінарів та інших наукових заходів. Навіть, попри повномасштабну агресію РФ проти України, восени 2022 р. було проведено VI Харківський міжнародний юридичний форум.

У складі Національної академії правових наук України функціонує Рада молодих вчених НАПрН України, яка є колегіальним виборним дорадчим органом, що об'єднує молодих вчених апарату президії та наукових установ, що перебувають у віданні Національної академії правових наук України. Серед основних завдань Ради молодих вчених НАПрН України слід назвати такі: об'єднання молодих вчених структурних підрозділів Національної академії правових наук України у проведенні наукової діяльності, підготовка пропозицій щодо розвитку системи їх грантової, стипендіальної та інших форм підтримки; сприяння залученню молодих вчених до участі у конкурсах наукових робіт, формуванню колективів молодих вчених для виконання перспективних наукових проєктів; сприяння здійсненню наукової діяльності, підвищенню кваліфікації, кар'єрному зростанню, реалізації творчого потенціалу, наданню інформаційної та організаційної підтримки молодих вчених структурних підрозділів Національної академії правових наук України; підтримка молодих вчених структурних підрозділів Національної академії правових наук України у проведенні ними наукових, науково-організаційних та науково-освітніх заходів; сприяння розвитку і вдосконаленню наукової сфери України та її інтеграції до світового та Європейського дослідницького простору.

Національна академія правових наук України продовжує здійснювати видавничу діяльність, спрямовану на формування національної правової системи та розвиток юридичної науки. У період з 2015 по 2017 р. у Лондонському видавництві Wildy, Simmonds and Hill Publishing вийшло друком п'ятитомне видання «Правова доктрина України» англійською. Переклад та наукове редагування здійснено іноземним членом НАН України та НАПрН України професором В. Е. Батлером.

Національна академія правових наук України проводить діяльність із координації тематики дисертаційних досліджень у сфері держави і права. Щорічно,

починаючи з 1995 р. видається «Перелік тем дисертаційних досліджень з проблем держави і права», до якого включаються теми дисертаційних досліджень зі спеціальності 081 «Право».

У 2021 р. до 30-річчя Незалежності України та 25-річчя Конституції України Національною академією правових наук України було представлено наукове видання «Правова наука України: сучасний стан, виклики та перспективи розвитку», підготовлене академіками та членами-кореспондентами Академії, а також науковцями, які працюють в установах Національної академії правових наук України. У монографії розглянуто генезу та сучасний стан правової науки України, виклики, перспективи подальшого розвитку та еволюції наукових досліджень у галузі держави і права в контексті сучасних світових тенденцій та євроінтеграційних процесів. Окреслено проблеми формування державності та правової системи України, пріоритетні напрями розвитку українського конституціоналізму, забезпечення національної безпеки, адміністративно-правових перетворень, розроблення сучасної вітчизняної цивілістичної, екологічної та кримінально-правової доктрин.

У 2023 р. Національна академія правових наук України продовжує реалізацію наукового проєкту з підготовки Великої української юридичної енциклопедії у 20-ти томах. За ці роки підготовлено вже 16 із 20-ти запланованих томів: «Історія держави і права України», «Філософія права», «Загальна теорія права», «Адміністративне право», «Цивільне право», «Фінансове право», «Трудове право», «Сімейне право», «Міжнародне приватне право», «Екологічне право», «Господарське право», «Земельне та аграрне право», «Кримінальне право», «Кримінологія. Кримінально-виконавче право», «Кримінальний процес, судоустрій, прокуратура та адвокатура», «Криміналістика, судова експертиза, юридична психологія». Найближчим часом заплановано видання томів «Конституційне право», «Міжнародне право», «Інформаційне право. Право інтелектуальної власності», «Цивільний процес».

Триває робота Національної академії правових наук України з підготовки Науково-практичного коментаря Конституції України без залучення бюджетних коштів. До проєкту доєдналися більшість членів Національної академії правових наук України та провідних фахівців у галузі конституційного права. Варто зауважити, що праця такого роду на сьогодні є вкрай витребуваною, адже подібні коментарі, в яких ґрунтовно було проведено аналіз конституційних норм, не видавалися досить тривалий час.

Також цього року до ювілею Національної академії правових наук України планується видання колективної монографії «Правнична наука та законодавство України: європейський вектор розвитку в умовах воєнного стану», яка охопить широкий спектр питань щодо стратегічних напрямів розвитку Української держави та правової науки, розвитку громадянського суспільства України в період воєнного стану, європейської інтеграції України та багатьох інших.

Слід зазначити, що науковців Національної академії правових наук України активно залучають до роботи редакційних колегій фахових іноземних видань. Загалом, на сьогодні члени Національної академії правових наук України входять до складу редакційних колегій чи наукових рад 28-ми іноземних наукових видань. Усе це підкреслює не лише престиж Академії, а й міжнародне визнання правової науки України.

Важливим напрямом діяльності Національної академії правових наук України є участь у спільних проектах із провідними освітніми та науковими центрами країн Європи. Наразі Національна академія правових наук України на підставі укладених договорів співпрацює з Університетом штату Пенсильванія (США), Вільнюським державним університетом, Університетом імені Миколаса Ромеріса (Литва), Університетом імені Вітаутаса Великого (Литва), Університетом Миколи Коперника (Польща), Лодзинським університетом (Польща), Талліннською школою права (Естонія).

Установами Національної академії правових наук України підтримуються наукові зв'язки з Люблінським університетом імені Марії Кюрі-Склодовської (Польща), Міжнародною асоціацією фінансового права, Міжнародною асоціацією філософії права та соціальної філософії (IVR), Міжнародним центром некомерційного права (м. Вашингтон, США), Інститутом Макса Планка (Німеччина), Університетом Туріна (Італія), Всесвітньою Організацією інтелектуальної власності (ВОІВ), Міжнародною асоціацією законодавства (IAL), Міжнародною радою юристів у Лондоні (Велика Британія), Словацьким товариством криміналістів, Литовською асоціацією криміналістів та Литовським центром криміналістики, Університетом ім. Яна Кохановського (Польща), Regent University (США), «Vasi Lascar» Police Agents School (Румунія), Academy «Stefancel Mare» (Молдова), Айхонським університетом (КНР), Коледжем Сенека (Канада), Ліверпульською школою права (Велика Британія), Університетом Казимира Семеновича (Литва), Вроцлавським університетом (Польща), Університетом Калгарі (Канада), Університетом імені Георга Августа (Німеччина), Інститутом права, управління та економіки Педагогічного Університету (Польща), Кафедрою прав людини та гуманітарного права (KUL) Люблінського католицького університету Іоанна Павла II, Університетом Альдо Моро в Барі (Італія), Академією поліцейських сил у Братиславі, Ягеллонським університетом (Польща), Європейським університетом Віадрина у Франкфурті-на-Одері (Німеччина), Ченстоховським політехнічним університетом (Польща), Вищою школою управління охороною праці (Польща), Університетом у Мішкольці (Угорщина), Інститутом соціології і антропології університету Монпельє імені Поля Валері (Франція) та ін.

Важливим завданням для всіх установ Національної академії правових наук України є підготовка наукових кадрів та розвиток мережі спеціалізованих вче-

них рад. Станом на 2023 р. докторські ради створено в: Науково-дослідному інституті приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України; Державній науковій установі «Інститут інформації, безпеки і права НАПрН України»; Науково-дослідному інституті вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України; Науково-дослідному інституті правотворчості на науково-правових експертиз НАПрН України. Спеціалізовані вчені ради відповідно до їх профілю в наукових установах Національної академії правових наук України дають можливість розвивати кадровий потенціал, готувати власні наукові школи, а також надавати послуги іншим науковцям.

Національна академія правових наук України завжди відкрита до співпраці, бере активну участь у науково-правовому забезпеченні реформ, ініційованих Президентом України, зокрема програм Української доктрини та Формули миру, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України та інших органів державної влади.

Завдяки наполегливій праці науковці Академії сприяють наближенню Перемоги Українського Народу над державою-агресором, ефективному відновленню України, досягненню нею європейського рівня розвитку економіки та суспільства в цілому.

Ураховуючи необхідність розв'язання проблем, важливих для оборони і безпеки держави та повоєнного відновлення країни, вже зараз, на 2024 рік, Національна академія правових наук України орієнтується на дослідження, які будуть затребувані державою задля сприяння зміцненню обороноздатності та безпеки держави, відновленню України в повоєнний час, адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу.

Національна академія правових наук України як флагман вітчизняної правової науки, що акумулює потужний науковий потенціал, має відігравати першорядну роль у науково-правовому супроводі всіх сфер економічного, науково-технічного, соціально-політичного і культурного розвитку суспільства, сприяти ефективному впровадженню наукових розробок у сфері держави і права у відновлення й розвиток базових галузей економіки, забезпечення оборони і безпеки держави, захисту довкілля. У складних умовах сьогодення Академія та її науковці повинні ефективно залучатися до вирішення проблем і пошуку відповідей на виклики, що постають перед державою і суспільством.

Реалії сьогодення вимагають консолідації та єдності всіх членів Національної академії правових наук України задля досягнення поставлених цілей, переконливого погляду в майбутнє. Науковці Академії мають бути згуртовані та єдині – Київ, Харків, Одеса, Львів та всі інші міста нашої країни, аби якнайшвидше наблизити Перемогу Українського Народу над кривавим російським загарбником!

Слава Україні!

Володимир Андрійович Журавель

Доктор юридичних наук, професор
Президент Національної академії правових наук України
Дійсний член (академік) НАПрН України
Національна академія правових наук України
61024, вул. Пушкінська, 70, Харків, Україна

Volodymyr A. Zhuravel

Doctor of Law, Professor
President of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine
Academician of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine
National Academy of Legal Sciences of Ukraine
61024, 70 Pushkinska Str., Kharkiv, Ukraine

Рекомендоване цитування: Журавель В. А. Національна академія правових наук України – здобутки 30-річної діяльності та основні вектори розвитку. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2023. Т. 30. № 3. С. 15–38.

Suggested Citation: Zhuravel, V. A. (2023). National Academy of Legal Sciences of Ukraine – Achievements of 30 Years of Activity and Main Vectors of Development. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 30(3), 15–38.

Стаття надійшла / Submitted: 04/08/2023

Доопрацьовано / Revised: 04/09/2023

Схвалено до друку / Accepted: 27/09/2023